

KÖZLEMÉNYEK

HORVÁTHNÉ DR. KOVÁCS BERNADETT – RITZ ISTVÁN

A Somogy megyei kistérségek pályázati aktivitása

Az alábbi tanulmány – részét képezve a Dél-Dunántúl régió településeit vizsgáló OTKA-kutatásnak¹ – hozzájárul annak feltárásához, hogy bizonyos térségek fejlesztési elképzeléseit miként módosítják a támogatási források (Sitányi et al 2006). Célja, hogy megvizsgálja a kistérségekben az utóbbi évek alatt megvalósított, pályázati forrásokból (rész)finanszírozott fejlesztéseket (idősoros összefüggéseik, valamint Somogy megyének a régióból való részesedése, illetve a kistérségi megoszlás szempontjából). A vizsgálat értékeli a megvalósítási hely gazdasági és egyéb szervezeteinek pályázati aktivitását, valamint igyekszik fényt deríteni az adatok alakulását befolyásoló néhány tényezőre.

Anyag és módszer

A tanulmány az országos támogatásmonitoring-rendszer által rendelkezésünkre bocsátott, a dél-dunántúli régió egyes településein megvalósított, pályázati forrásból támogatott fejlesztések időrendi adatainak felhasználásával előállított adatbázist dolgozza fel statisztikai módszerekkel (Molnár–Barna 2004). Az adatok feldolgozása, az eredmények megjelenítése Microsoft Excel programmal történt.

A vizsgálat 2000 és 2005 között az országos támogatásmonitoring-rendszerben nyilvántartott 311 nyertes pályázatra terjed ki, 22 077 rekordot, ebből részletesebben 6838 Somogy megyei adatot dolgoz fel.

Jelen dolgozat az adatok időrendi bemutatását követően a somogyi megvalósítású pályázatokat a kedvezményezettek minősítése és forrásösszetétele szerint értékeli.

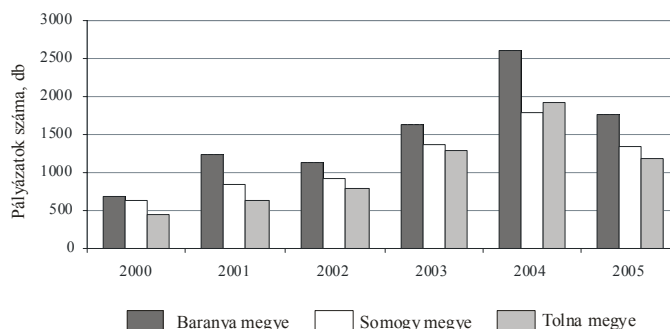
Eredmények

A régiós pályázatok időrendi adatai

A dél-dunántúli régióban megvalósított, a vizsgált évek alatt támogatást nyert konstrukciók számának alakulását jelzi az 1. ábra.

1. ábra

A vizsgált pályázatok számának alakulása a dél-dunántúli régióban, 2000–2005

Megjegyzés: A 2005. év nem lezárt feldolgozottságú adat.

¹ K63209 számú OTKA-pályázat: Regionális fejlettségbeli különbségek vizsgálata településszinten.

A vizsgált támogatási konstrukciókban benyújtott pályázatok számát tekintve a pályázati aktivitás erőteljes növekedése látható a régióban (Baranya: 385%, Somogy: 285%, Tolna: 428%). Megfontolandó, hogy habár a baranyai pályázók az időszak minden évében több konstrukciót nyújtottak be, mint a somogyiak és a tolnaiak, Somogy teljesítményének megítélését nagyban rontja, hogy 2004-ben Baranya javára nemcsak hogy fokozódott a különbség, de még Tolna is több pályázatot nyújtott be nála.

A jóváírt támogatási összeg a vizsgált évek alatt változatos képet mutatott. Az időszak első felében látható növekedés 2003-ra megállt, majd a következő évben mintegy háromszorosára ugrott. (A 2005. évre bemutatott adat csupán az eddig feldolgozott állapotot tükrözi.) A megyei részesedést mutató százalékos adatok szerint a Somogy megyei sikeres pályázatbenyújtók teret veszítettek a Baranya megyei támogatottakkal szemben.

1. táblázat

A nyilvántartott jóváírt támogatások összege és megoszlása a dél-dunántúli régióban, 2000–2005

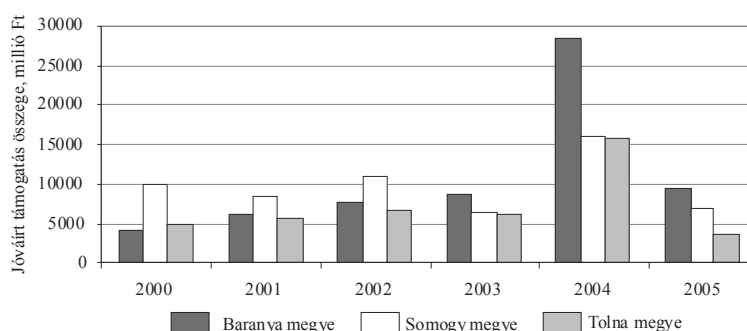
Év	A régióban jóváírt támogatások összege, millió Ft	A jóváírt támogatások megoszlása, %		
		Baranya	Somogy	Tolna
2000	19 213	22,1	52,3	25,7
2001	20 236	30,3	41,5	28,3
2002	25 322	30,3	43,3	26,4
2003	21 384	41,2	30,3	28,4
2004	60 088	47,0	26,7	26,3
2005	19 723	47,1	34,3	18,6

Megjegyzés: saját számítás a monitoringadatok alapján.

A csökkenő részesedés azonban a jóváírt támogatások abszolút összegében szerencsés módon nem mutatkozik. A 2. ábra jelzi, hogy a Somogy megyei pályázatbenyújtók is több mint kétszeresére növelték az elnyert támogatás összegét, azonban Baranya megye példáját tekintve felhívható a figyelem a megyénkbeli lehetőségek kihasználatlanságára.

2. ábra

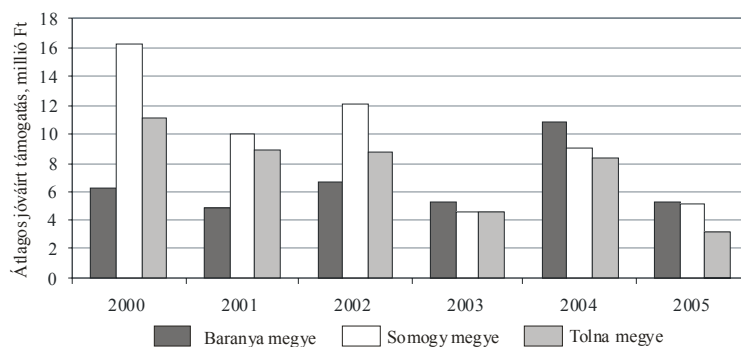
Az évente jóváírt összes támogatás a dél-dunántúli régióban, 2000–2005

A 3. ábrán az egy pályázatra eső átlagos jóváírt támogatás összege szerepel. A diagram azt valószínűsíti, hogy a sikeres benyújtók között egyre nő a kisebb összegekre pályázók aránya, kiváltképp Somogyban csökkent erőteljesen az átlagos támogatási összeg. Ezt igazolja a 2. táblázat adata is.

3. ábra

Az egy nyertes pályázatra jutó jóváírt támogatás összege a dél-dunántúli régióban, 2000–2005

2. táblázat

A pályázatok száma az igénylők minősítése szerint Somogy megyében, 2000–2004

Az igénylő minősítése	2000	2001	2002	2003	2004	Évek összesen
Belföldi természetes személy	20	213	215	159	47	654
Mikrovállalkozás	87	135	182	550	1 108	2 062
Kisvállalkozás	65	75	45	106	248	539
Középvállalkozás	35	16	64	51	38	204
Nagyvállalat	7	3	5	4	–	19
Nonprofit szervezet az államháztartáson belül	376	383	377	385	314	1 835
Nonprofit szervezet az államháztartáson kívül	21	10	18	113	8	170
<i>Összesen</i>	<i>611</i>	<i>835</i>	<i>906</i>	<i>1 368</i>	<i>1 763</i>	<i>5 483</i>

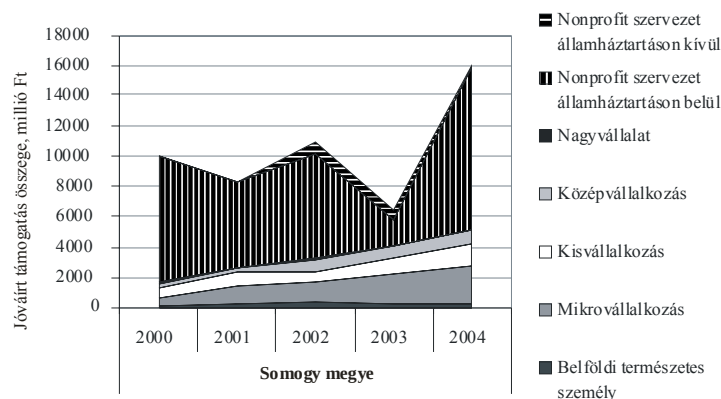
Megjegyzés: saját számítás a monitoringadatok alapján.

Az előző évhez képest 2004-ben megkétszereződött a mikrovállalkozások által, illetve 2,3-szeresére nőtt a kisvállalkozások által beadott sikeres pályázatok száma. Ez a kis- és mikrovállalkozások pályázatainak arányában 160%-os növekedést jelent az összes igénylőhöz képest. Számottevő hányadot képviselnek az államháztartáson belüli nonprofit szervezetek által beadott pályázatok, de arányuk fokozatos csökkenést mutat az összes pályázaton belül.

A jóváírt támogatás összegében a vizsgált időszakban megfigyelt jelentős fluktuációt a 4. ábra tanúsága szerint az államháztartáson belüli nonprofit szervezetek számára elérhető 2003. évi összegek jelentős csökkenése okozta (hiszen a pályázatok száma nem csökkent jelentősen). A háttérben álló okok vizsgálata nem képezi a jelen tanulmány részét. Látható ugyanakkor a kisméretű vállalkozásoknak kedvező támogatáspolitikai eredménye: nemcsak jóval több sikeres pályázatot nyújtottak be, hanem ezzel a számukra megítélt támogatások összegét is a 2000. évi négyszeresére növelték a szektor szintjén.

4. ábra

A különböző minősítésű támogatottak részesedése az éves jóváírt támogatás összegéből

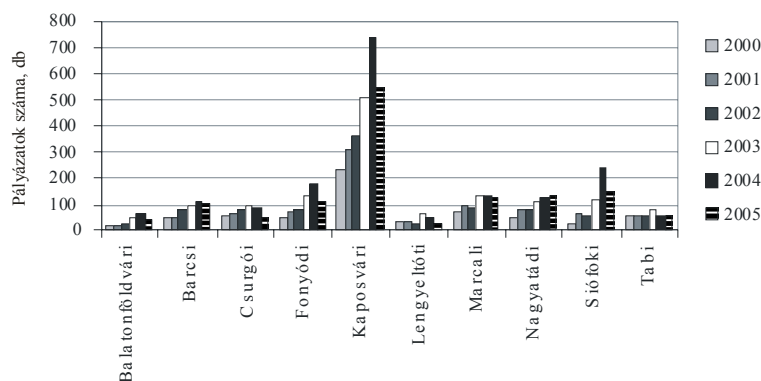
A nagy és közepes méretű vállalkozások a számukra jóváírt támogatás összegét tekintve nem nevezhetők az utóbbi évek nyerteseinek. A civil szervezeteket, illetve a tercier szektort ösztönző támogatások eltörpülnek mind összegükben, mind pedig számukban.

Pályázati aktivitás a megye kistérségeiben

A vizsgált időszakban a Somogy megyei megvalósítási hellyel rendelkező pályázatok száma az 5. ábrán látható módon alakult.

5. ábra

A pályázatok számának alakulása kistérségi bontásban, 2000–2005

Az országos területfejlesztési monitoringrendszer nyilvántartásában szereplő, a támogatási célokra összegeket elnyert pályázatok közül a Kaposvári kistérségben adták be a legtöbbet minden évben; jelentős még a Siófoki, a Marcali, a Nagyatádi és a Fonyódi kistérségek pályázati aktivitása. A legcsekélyebb számú pályázattal a Balaton mellett elhelyezkedő Balatonföldvári, Lengyeltóti, valamint a Csurói és Tatabányai kistérség rendelkezik.

A benyújtott pályázatok számában élenjáró Kaposvári kistérséghez hasonló lendületes növekedéssel használta ki kapacitásait a legtöbb kistérség az időszak alatt: a beadott nyertes pályázatok száma jelentős (2,3–4,3-szeres) emelkedést mutat 2004-ig. Kiemelkedik közülük Siófok kistérsége 8,5-szeres növekedéssel. A kevésbé lendületesen fejlődő, 2–4. helyen szereplő kistérségekben a pályázatok száma is mintegy megkétszereződött az

időszak elejéhez viszonyítva. A pályázati aktivitás emelkedése figyelhető meg a Barcsi és a Balatonföldvári kistérségben is 2004-ig, ami azonban rejt még tartalékokat. Az időszakot tekintve összesen legkevesebb pályázattal rendelkező két kistérségben azonban még kiemeltebb figyelmet kellene fordítani a pályázatok menedzselésével foglalkozóknak arra, hogy ne csökkenjen tovább, sőt növelhető legyen az elnyerhető pályázatok száma.

Felmerül a kérdés, hogy a kistérségek pályázati aktivitásának fent említett alakulásában szerepet játszik-e a pályázatokban elvárt önerő; illetve a pályázók kistérségbeli hovatartozása (gazdaságföldrajzi elhelyezkedése) eredményezheti-e, hogy a több önerőt felmutatni tudó („gazdagabb”) településekről pályázók aktivitása nagyobb, mint a „szegényebb” térségek pályázóié, akiknek még inkább szükségük van más forrásokra.

A pályázatok forrásösszetétele

A továbbiakban azt vizsgáljuk, hogy az adott időszak alatt a Somogy megyei kistérségekben átlagosan milyen mértékben tudtak a pályázók saját erőt biztosítani a vizsgálat tárgyát képező támogatási konstrukciókhoz.

A forrásösszetétel elemzését a támogatás és a jóváhagyott költség arányára vonatkozóan végeztük el, megjegyezve, hogy jóval árnyaltabb képet kapnánk, ha az eredményeket korrigálnánk az eltérő mértékű önerőt igénylő támogatási konstrukciók éves, illetve kistérségi megoszlását figyelembe véve.

3. táblázat

A támogatás összege a jóváhagyott költség arányában

Kistérség							(százalék)	
	2000	2001	2002	2003	2004	2005	Átlag	Sorrend
Balatonföldvári	30,3	56,3	40,2	39,8	41,2	38,2	40,3	7–8.
Barcsi	60,6	25,6	42,1	49,9	80,1	83,6	61,7	1.
Csurgói	36,1	11,8	23,3	46,0	44,4	9,0	23,3	9.
Fonyódi	40,9	42,3	37,4	43,1	46,0	51,9	42,0	6.
Kaposvári	48,7	34,3	47,5	37,6	62,1	36,1	46,2	4.
Lengyeltóti	49,3	12,8	3,9	45,3	78,0	56,2	12,8	10.
Marcali	41,1	28,3	33,6	36,0	64,9	49,5	46,5	3.
Nagyatádi	34,2	37,3	41,5	41,1	47,9	47,9	40,3	7–8.
Siófoki	33,6	51,1	62,3	34,4	55,5	49,6	50,2	2.
Tabi	47,9	38,6	39,9	31,5	51,9	70,1	43,3	5.
<i>Somogy átlagos</i>	<i>48,7</i>	<i>27,4</i>	<i>30,9</i>	<i>39,0</i>	<i>58,7</i>	<i>48,0</i>	<i>40,5</i>	–

Megjegyzés: saját számítás a monitoringadatok alapján.

A megyében átlagosan mintegy 60% önerő figyelhető meg a vizsgált pályázatoknál; 2000-ben, illetve 2004-ben és 2005-ben kevesebb, 41,3–62,0%; a középső években pedig több, 61,0–72,6% saját forrásra volt szükség. Megállapítható továbbá a megyei átlagértékeket tekintve, hogy a 2004. év kivételével a pályázati konstrukciókban a pályázóknak legalább ugyanannyit, illetve még többet saját forrásból „hozzá kellett tenniük” a támogatás összegéhez. A vizsgált időszak alatt átlagosan legkevesebb saját forrással rendelkező pályázók a Barcsi kistérségben valósították meg beruházásaikat. Itt kiemelkedően nagy, 81%-ot meghaladó a támogatás aránya a jóváhagyott összköltséghez mérve a 2004. és 2005. évi pályázatoknál. Mindegyik kistérségről elmondható, hogy az időszak átlaghoz, illetve az első négy évhez képest az utolsó két évben kevesebb saját forrást biztosítottak a pályázók a konstrukcióikhoz. Kirívóan kismértékű a pályázatok külső forrásból való támogatottsága a Lengyeltóti és a Csurgói kistérségben, ahol egy-egy év (2002 és 2005) extrém értéke befolyásolta leginkább az átlagot, habár a Csurgói kistérség egyik évben sem ért el 50% támogatást.

A Barcsi, Siófoki és Marcali a három legnagyobb támogatás per összköltség arányt elért kistérség, míg a legnagyobb sajátforrásarányt a Lengyeltóti, a Csurgói, a Nagyatádi és a Balatonföldvári adták a pályázók. A támogatási konstrukciók differenciáltságát és megoszlását, illetve ezek idősoros adatait célszerű a továbbiakban szemügyre venni ahhoz, hogy a pályázati aktivitásra befolyással bíró gazdasági erőforrás-ellátottságot egzaktabban értékelni lehessen.

Összegzés

A vizsgálatba vont támogatási konstrukciók számát tekintve a pályázati aktivitás erőteljes fejlődése látható a régióban. Ugyanakkor Somogy növekedése elmarad a régió két másik megyéjéhez képest, sőt 2004-ben az addig harmadik Tolna megye mögé szorult. Ugyancsak veszített részesedéséből az elnyert támogatási összegekből; e két tény mindenképpen figyelemfelkeltő Somogy versenyképességének megtartása szempontjából.

A pályázatok számának jelentős növekedését egyértelműen a mikrovállalkozásoknak nyújtott konstrukció kihasználása eredményezte, míg a jóváírt támogatási összeg emelkedése elsősorban az államháztartáson belüli nonprofit szektor pályázatainak tudható be. Ugyanakkor alig észrevehetők a közepes vállalatoknak nyújtott támogatási konstrukciók; nagyvállalat 2005-ben nem is kapott támogatást az országos támogatásmonitoring-rendszer adatai alapján.

A pályázatokban elnyert, jóváírt támogatások összegét tekintve egyértelmű Kaposvár és ahhoz közeli települések versenyelőnye. További vizsgálatok tárgyát képezheti a támogatási konstrukciók összetétele abból a szempontból, hogy egyes kistérségek esetében mely területeken mutatható ki kihasználatlan tartalék.

A pályázatok számának alakulása közvetlen kifejezője egy-egy térség településfejlesztési aktivitásának. Ugyanakkor, nem várható el az egymástól eltérő gazdasági erőforrásokkal ellátott térségektől a meglévő, saját forrásokra is jelentős mértékben támaszkodó támogatási konstrukciók azonos mértékű kihasználása. Az elemzések további területe lesz a különböző gazdasági fejlettségű térségek és megvalósított pályázataik közötti összefüggések feltárása.

IRODALOM

Sitányi L. – Czuppon V. – Sáriné Csajka E. – Martonné Toso A. (2006): Effect of national and EU co-financed tenders on territorial development in the South Trans-Danubian region – from the aspect of innovation. In: The Journal of Central European Agriculture, Croatian Society of Agricultural Economists (CD kiadvány). Competitiveness, Multifunctionality & Sustainability; A New Perspective for Agriculture and Rural Areas in Central and Eastern Europe ; November 23–25, 2006

Molnár Tamás – Barna Katalin: Területi statisztikai elemzési módszerek, Agroinform kiadó, 2004

Kulcsszavak: pályázati aktivitás, támogatás, Somogy megye, kistérség.

Resume

Tendering activity of the region of Southern Transdanubia has intensively developed, although with uneven momentum of the three counties of the region. The authors draw the attention to the importance of maintaining the competitiveness of Somogy county. An increase in the number of tenders won and the amount of funds received was due only to two out of seven segments recorded in the monitoring database.

The analysis showed the advantage of the Kaposvár subregion. Further investigation is needed to reveal which subregions have unused reserves and in what fields. The economic endowment of certain regions also highly influences tendering activity, which issue needs further discussion as well.